

Pajun muistojuhlan lippurivistöä.

Viron vapaussota, lyhyt oppimäärä
Vapaustaistelusta 90 vuotta

Teksti : **Timo Tulosmaa**

kuvat: **Timo Tulosmaa yms.**

Lähes yhtä jalkaa Suomen kanssa itsenäisyysjulistuksensa antoi Viro 24.2.1918. Täyttäkseen syntyneen sotilaallisen tyhjiön maan miehitti välittömästi Saksa, joka viipyi Virossa Saksan keisarikunnan romahdukseen saakka marraskuuhun 1918. Tämän Saksan poistumisen synnyttämän tyhjiön suunnitteli vuorostaan täyttävänsä idän puna-armeija. Alkoi tapahtumasarja, joka yhtäältä tunnetaan Viron vapaussotana, toisaalta meidän näkökulmastamme myös yhtenä heimosotana.

Maan puolustamiseksi Viron hallitus määräsi yleisen liikekannallepanon, armeijan ylipäälliköksi nimitettiin Johan Laidoner. Maan johdossa oli Konstantin Päts. Virolaisten ilmiselvästi tukalaa tilannetta auttoi ulkovalloista mm. Iso-Britannia.

Pohjoismaat Suomea ja Tanskaa lukuun ottamatta kieltäytyivät yhteistyöstä. Meillä ”Ukko-Pekka” Svinhufvud totesi hallituksen istunnossa vakaasti, että ”Ystäviä on autettava”.

Suomen hallitus toimitti Virolle aseita ja rahalainoja. Vakinaista sotaväkeä ei haluttu lähettää virolaisten pyynnöistä huolimatta, mutta vapaaehtoisia sotilaita alkoi värvätä tarkoitusta varten perustettu Viron Avustamisen Päätoimikunta.

Innostus Viron auttamiseen Suomessa oli suuri, sillä Päätoimikunta sai liikkeelle noin 3700 vapaaehtoista. Heidät jaettiin kahtia Martin Ekströmin johtamaan Suomenlahden rannikolla ja Narvan ympäristössä taistelleeseen I Suomalaiseen Vapaajoukkoon ja virolaissyntyisen Hans Kalmin johtamaan Viron kaakkoisrintamalla taistelleeseen Pohjan Pojat-yksikköön. Joukko-osastojen taistelupaikat selviävät oheisesta piirroksesta.

Kaiken kaikkiaan suomalaisten osuudella oli merkittävä moraalinen vaikutus virolaisiin. Suomi esti Viroa sortumasta, ei tarvinnut taistella yksin. Mannerheimin mukaan ”Liioittelematta voitaneen sanoa, että Suomen apu vaikutti tehokkaasti Viron vapauttamiseen ja siten myös muiden Baltian kansallisvaltioiden syntyyn”. Tämä meillä yhtenä heimosotana tunnettu retki oli Mannerheimin mukaan täysin sopusoinnussa Suomen historiallisen, länsimaisen sivistyksen suojaamistehtävän kanssa. Sodassa kaatui virolaisia noin 4000, haavoittui noin 14 000 ja joutui sotavangiksi vajaa 700 sotilasta. Pohjan Poikien tappiot olivat 116 miestä.

Retki ”Pohjan Poikien jalanjäljissä”

Vapaussodan Tampereen Seudun Perinneyhdistys teki tammi-helmikuun vaihteessa 29-31. tammikuuta 2009 retken Pohjan Poikien jalanjäljille ja osallistui useisiin Viron vapaussodan 90 v-muistoseremonioihin Virossa ja Latviassa.

Retken oli keskeisesti suunnitellut yhdistyksen silloinen puheenjohtaja Kari Turpeinen. Hänen yllättävä poismenonsa aiheutti hetkellisen ajatuksen retken peruuntumisesta, mutta Helena Turpeisen selkeä viesti retken toiselle suunnittelijalle Tuomo Juntuselle hälvensi epäilykset. Helena oli täysillä mukana retken järjestelyissä ja toteutuksessa loppuun saakka. Retkeläisten postuumit kiitokset Karille. Kiitokset toki myös retken toteutuksen loppuun vieneille Helenalle ja Tuomolle.

Tartto ja Kuperjanovin hautamonumentti

Retken ensimmäinen ”substanssipysähdys” oli Tartossa, jossa yhdyttiin tarttolainen entinen Suomen Poika Heino Kask. Hän oli hankkinut retken aikana seremonioissa tarvittavat seppeleet. Hänet tapaisimme uudelleen parin päivän kuluttua Pajun taistelun

muistoseremonioissa Valgan kaupungin läheisyydessä.

Poikkesimme Tarton laajalla hautausmaalla laskemassa seppeleen luutnantti Julius Kuperjanovin, Pajun taistelussa kaatuneen vapaustaistelijan, hautamonumentille. Retki jatkui eteläiseen Viroon Valgan kaupunkiin, jossa majoitus oli järjestetty laadukkaassa Metsis-hotellissa. En malta tässä yhteydessä olla sivujuonteena nostamatta esiin myös V-H Tuovista ja hänen hienoa bussiaan, joka oli varustettu hyvillä monitoreilla edessä ja takana ja jonka AV-järjestelmään saattoi kytkeä kannettavan PC:n ja seurata Tuomon PowerPoint-esityksiä, elokuvia ynnä muuta siirtymäajojen aikana.

Perjantai-aamuna tarkastettiin Valgan keskustassa oleva kirkko ja ennen kaikkea sen seinässä oleva Pohjan Poikien muistotaulu, jossa on kaatuneiden Pohjan Poikien nimet. Tänne laskisimme seppeleen muistoseremoniassa lauantai-aamuna.

Retkiryhmä Sangasten linnan edustalla.

Setumaalla

Ohitimme Pajun taistelun näyttävän muistomerkin, jossa olisi lauantaina iso valtakunnallinen muistoseremonia. Katsastimme myös Sangaste moderniksi hotelliksi restauroidun punatiilisen kartanon. Vastseliinassa Setumaalla aivan Viron kaakkoskulmassa kiipesimme raunioituneeseen, joskin osin restauroituun, linnaan ja tarkastelimme Kalmin miesten taistelukenttää.

Bolsevikkien paineen laukaisemiseksi Hans Kalm vei Pohjan Poikansa myös Latvian puolelle silloiseen Marienburgin kaupunkiin. Nykyään paikka tunnetaan nimellä Aluksne.

Bejan koulun vieraana

Marienburgin kaakkoispuolella on pieni Bejan maalaishylä, silloiselta nimeltään Babezk. Täällä taistelussa kaatuneiden ja sinne haudattujen suomalaisten hauta sijaitsee kylän läheisyydessä. Paikka on hyvin hoidettu, siellä on valkoinen risti kuusten ympäröimänä. Hauta-alue on Bejan koulun hoidossa ja niinpä paikalle oli järjestetty muistoseremonia puheineen, seppeleenlaskuineen ja kunnialaukauksineen. Pari kertaa vuodessa koulu järjestää haudalla seremonian.

Tämänkertaisten juhlallisten seremonioiden jälkeen meidät oli kutsuttu Bejan koulun vieraisiksi. Saimme nähdä oppilaiden esittämän huikean sarjan musiikkia, tanssia ja laulua. Mukana matkassa ollut Vapaussodan Perinneliiton puheenjohtaja, kenraalimajuri Kalervo Sipi luovutti koululle kehystetyn Sinisen Ristin Kiitoksena hautapaikan hoitamisesta. Tuomo Juntunen piti esitelmänsä ”Babezkin ansa”.

Lauantaiaamuna aloitimme päivän Valgan keskustassa puhe- ja seppeleenlaskuseremonialla. Osallisia ja kaupunkilaisia oli paikalla parisensataa. Lapualta oli saapunut bussilastillinen sikäläisiä osallistumaan lauantain tapahtumiin.

Kenraalimajuri Kalervo Sipi ja Helena Turpeinen luovuttivat Bejan koululle Sinisen Ristin kiitoksena veljeshautausmaan hoidosta. Vastaanottajana koulun rehtori

Pajun taistelun muistoseremonia

Pajun taistelua pidetään Viron vapaussodassa samalla tavalla ratkaisevana taisteluna kuin Tampereen taistelua meidän omassa vapaussodassamme. Mukana muistoseremoniassa oli osallistujina ja yleisönä väkeä toista tuhatta. Viron presidentti Hendrik Toomas Ilves kunnioitti tilaisuutta ja piti puheen. Samoin Suomen Baltian sotilasasiamies ja monet virolaiset. Seppeltenlaskun jälkeen nähtiin silloista Pajun taistelua demonstroiva taistelunäytös.

Ennen kotiinlähtöä siirryimme vielä Pajun kartanon puistoon, johon oli järjestetty pienimuotoiset maanpuolustusmessut ajoneuvo- ja varustenäyttelyineen sekä lämpimine keittoineen. Aivan lopuksi laskimme seppeleet kartanon puistossa olevalle Pohjan Poikien muistomerkillä.

Bejan koulun oppilaat odottavat esityksen alkua.

Tanssi- ja lauluesitys seurasi toistansa lähes loppumattomiin.

Bejan veljeshautausmaa seitsemälle suomalaiselle sotilaalle.

Kunnialaukaukset veljeshautausmaalla.

Suomen Baltian sotilasasiamies Erkki Pekonen puhuu Valgan kirkon seinässä olevan marmoritaulun seremoniassa.

Viron tasavallan presidentti Hendrik Toomas Ilves saapuu Pajun muistojuhlaan.

Vapaussodan Perinneliiton seppelä laskettiin Pajun muistomerkillä. Laskijoina Vesa Rinkinen, kenraalimajuri Kalervo Sipi, Veikko Ilmasti, sotilasasiamies Erkki Pekonen ja apulaissotilasasiamies Ari Harjula.

Seppelienlaskun jälkeen laskijat kokoontuivat muistomerkin "hyllille" seuraamaan historiallista taistelunäytöstä

Vapaussodan Perinneliiton seppeleenlasku Pohjan Poikien muistokivelle Pajun kartanon puistossa. Markku Rauhalampi, Hannu Wirola ja Timo Tulosmaa. Lipuissa Markku Hannula ja Vesa Rinkinen.

*Karttapiirros
Viron vapaussodassa
käydyistä taisteluista.*

